

AZERİ-ERMENİ SORUNU

Sağduyu, sorunlara barışçı politik çözüm aranması, demokratik diyalog, çözümde mutabakat noktalarından yola çıkılması ve genel insani değerlere hiçbir çifte standarda izin vermeden sahip çıkılması, şimdilik en ivedi yol... (Sayfa 16)

SİYASİ HABER VE YORUM GAZETESİ

28

28 OCAK - 10 ŞUBAT 1990

2500 Lira

adımlar

ÇAĞDAŞ VE DEMOKRATİK BİR GELECEK İÇİN YENİ TÜRKİYE'NİN FİLİZLERİ

Anayasa Mahkemesi'nin kadınlara karşı cinsel şiddeti onaylayan kararı geniş tepki gördü. Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığa karşı mücadelede kararlı çok renkli ve geniş bir hareket ortaya çıkıyor... "Zorunlu askerliğe hayır!" diyen Dr. Tayfun Gönül'e gösterilen dayanışma antiozoriter yeni bir hareketin ilk habercisi.... Devlet memurlarının sendikal hakları için ülke çapında bir kampanya başlatıldı. Gençler alternatif üniversiteyi tartışıyor... İşçiler bahar eylemlerinin ikinci turuna hazırlanıyor... Ülkenin dört bir yanından çevre koruma girişimleri

ışıkıyor... Demokratik hak ve özgürlükleri kullanarak kazanıma bilinci yaygınlaşıyor... TBKM MK üyeleri İstanbul DGM'de: "çıkış yolu çağdaş katılımcı demokrasidedir!"... "Doğu'daki savaşa son" çağrısı destek buluyor... Sosyalistler hep birlikte kapsamlı bir "Özgürlük Kampanyası" başlatıyor. Baskıcı-otoriter devlet, göstermelik parlamenter rejim yandaşları Türkiye'yi çağın dışında tutmak için direniyorlar, ama tabular sarsılıyor... Türkiye yeni kimliğini arıyor... Yeni, demokratik, çağdaş Türkiye'nin ilk habercileri eylem alanına çıkıyor.

EKONOMİDE ALTERNATİF POLİTİKALAR

Ekonomide uzun vadeli çözüm: Piyasaya açık, tekelleşmeye kapalı, demokratik planlama. Alternatif politikalar tartışılmasında Yusuf Işık'ın görüşleri (Sayfa 7)

LAİKLİK, İRTİCA VE 163

Prof. Cahit Tanyol, İslamiyete Ban'da olduğu gibi bir laikliğin mümkün olmadığını savunuyor. Son gelişmelerden sonra toplumun niçin değiştiğini anlatıyor. (Sayfa 8)

MEMURLAR SENDİKA KURUYOR

Çok sayıda memur derneği bir araya gelerek, memurların sendika kurması için girişimlerini başlattı. Sendikalaşma için yasal engel yok. (Sayfa 10)

HAKLI TECAVÜZ OLAMAZ

Son günlerin konusu, fahşelere tecavüze indirilmi ceza. Kadınlara büyük tepki gösterdi. Kadınların iffesinin ölçülmesi reddediliyor. (Sayfa 19)

Gözetimdeki çok sayıda TBKP'li den 9'u tutuklandı

ANKARA'DA DEMİRAL HUKUKU

Adımlar Ankara polis bürosu'na polis baskını. Büronun faxı, agrañdrözü, fotoğraf makinesi, daktilosu, yayınları "suç aleti" olarak zonguldak'da gözetilme alınan 39 TBKP'li Ankara DGM Savcısı istediği için, otobüsle Ankara'ya götürüldü, tümü salıverildi... TBKP Ankara il yöneticilerinin 9'u tutuklandı....

Adımlar (İstanbul) - Nusrat Demiral'ın Ankara'da yürüttüğü faaliyet, bir hukuk faaliyeti olmaktan çok ötesine geçmiştir. DGM Başsavcısı 141 ve 142. maddeleri birleştirilerek aracı gibi görüyor. Sanki herkes gibi örgüt üyesi, yolsuz propaganda yapıyor. Birkaç hafta içinde, Ankara'da gözetilme alınan çok sayıda TBKP'linin yarın, buak illeride TBKP'li den Demiral'ın istediği tutuklanarak Ankara'ya götürüldü.

13 Ocak günü jüde çözüme kararını açıklamak için bir basın toplantısı düzenleyen TBKP Ankara yöneticileri, toplantıya iyleyenler bilhizle gözetilme alınıyorlardı. Gözetilme alınan 40 kişi arasında Bulunur, Soyuldu Pant Ankara il Yönetim Kurulu üyesi Seyfi Talaylı ile Mansup İpe Bayraktar Şahin Onay aynı günün akşamı salıveriliyorlardı.

Meydan Okumuyoruz

Oysa 13 kişi adına basın açıklaması okuyan sözcü Hasan Özgür, ağda çıkarmak bir güç gösterisi olmadığını belirtirken, "Biz komünistler, önemli toplumsal sorunların meydan okumalarına değil, sorunla muhatap olan bütün kademelerin çıkarlarını gözeten orak arayışlara öncülüklerine inanıyoruz," diyor.

Sorulan yönetimin Nevzat Derin'de, Demiral ile ilgili bir soruya kırılgan olarak, "ülkelerimiz mahkemeye veriyorlar, hükümet neyi 'ilede vermiyor Demiral'ın, birgün gibi ötekiler olduklarını gördü, baskını ötekiler ödüllendirildi" söyledi.

Ankara il yöneticileri olarak jüde çıkan Erdal Şentürk, Bekir

Benli, Muzaffer Gülçimen, Esat Fırat, Hakkı Yalçın, Paço Erol, Mehmet Temizler, Abdullah Aksoy, Şaban Çelik, Cafer Özdemir, Volkan Çuliner ve Nevzat Derin'den adına basın açıklaması okuyan Hasan Özgür, TC'Kan 141, 142 ve 163. maddelerinin uygulanmasında kalması gereklerini savunma hiçbir kişi ve örgütün kalmasıyla belirlenir, bu güçli mutabakatın, parlamentodaki partilerin sorunu gözlemlerine uygun bir oram yaratılmıştır. Özgür, aynı maddelerin uygulanmasında 26 aydır tutuklu bulunan Nihat Sarı ve Haydar Kutlu'nun mutabakatlarının istemlerini hiçbir dayanağı kalmadığını sözleri ile ediyor.

Bu sözlerden sonra, 100 dolayında çevik kuvvet görevli ve 20 kadar silahlı polis, 3 otobüs ve bir minibüs Sağlık Sokakı'nda birleşti trafik kapayarak, Siyasi Şube Müdürü Yahya Küçük, TBKP yöneticileri ve onlar, tempo tutarak alışılmadık bir hızla hareket ettiler. Bütün bu hareketlerin ardında, Ankara'da gözetilme alınan çok sayıda TBKP'linin yarın, buak illeride TBKP'li den Demiral'ın istediği tutuklanarak Ankara'ya götürüldü.

Bilindiği gibi, gözetilme alınmayan daha sonra ötekilerde kollektif olarak sokaklarda, emniyete de toplanarak dövülüyorlardı. Oysa bir gün önce, Ankara Emniyet Müdürü Mehmet Ağar, "basın toplantısı yapanların kesin olarak feci muameleyle karşılanacakları" beirtiyordu.

Adımlar baskın

Ankara'da Demiral'ın basın uygulaması, sonraki günlerde Adımlar'ın Ankara Bürosu'na yapılan bir baskına dönüştü. Gazetecilerin Ankara Temsilcisi ve DİK Sekreterası İyaz Örcan Keleş ve gazetecilerin yazan Atilla Ayar ile Hıfzullah Çalıcıpınay ve Mehmet Emrah Güzel baskın sırasında gözetilme alınıyorlardı. Polisler büronun faxını, agrañdrözü, fotoğraf makinesi, daktilosunu ve basın yayınlarını "suç aleti" olarak yakınlarda bir "örgüt" olarak tutuklanarak götürüyorlardı. O sırada arana yapıldığını haber olarak bilhizle gelen Ankara Ajansı çalışanı, Çabış Gazeteciler Derneği eki gibi baskın Ankara il Mahkemesi'ne götürüldü. Ankara'da gözetilme alınan ve sabahı karın saat 3.30'da, bazı bakan ve partilerimizden de araya girme sonucu serbest bırakılıyor.

Gözetilme alınmayan Seyran, Ahmet Abazın kontrolünde yurtdışı bakan toplantılarına katılmak üzere.

"Hızlı bir akşam geçirdiklerimize, agrañdrözü, ellerinde kedi gibi otobüslerle bindirildi kedi gibi kenezde mahkemeleride bulabiliyoruz. Ankara'da kendileri yasaklar, hukukun üstünde görün kılme yasakları, baskınlar 'göce ne yapacak' bilmiyor."

Bu yasakların yazın, hukuk,

insan hakları, düşünce ve basın özgürlüğüne kafa koyma sığdırmağı anlatılan DGM Başsavcısının, Nusrat Demiral'ın emriyle yapılmıyor.

Şimdi da vurgulamak istiyoruz ki, TBKM'deki mahkemeli idareleri ve yöneticileri, ilk olmayan bu gibi olayları olağan karşılayarak, en azından sesizlikleriyle, bilerek ya da bilmeyerek baskılara yardımcı olduklarını unutmamalıdır.

Bu olay Ankara DGM Başsavcısının ilk vakatında değildir. Bir süre önce Halit Çelenk, Muzaffer İlhan, Erdost, Vecdili Timurçuoğlu, Ahmet Telli gibi yazarlar da aynı baskı ve terörle muhatap olmuşlardı.

Unutmasınlar ki, onların eski partilerinin karar defterleri ve belgeleri de bir gecede hamur edilmiştir.

Türkiye'de son aylarda yasakların, düşünce, basın özgürlüğü, halkın haber alma hakkı geze-

gi Türk basınına göre bağlanmış, bir ben değış basını hücrayrı kapamıştır.

Vine de DGM Başsavcısına haberleşmek istiyoruz ki, Türkiye'de bu Başsavcısına rağmen, düşünce ve basın özgürlüğü, halkın haber alma hakkını çiğnetmemeye kararlı gazeteciler, yazar, vardır. Bu no önlemeye ne Demiral'ın ne de bir baskının gücü yetmeyecektir."

TBKP Yönetimlinin Protestosu

Oa yandan, TBKP yöneticileri Tugay Erman, Ankara'da TBKP'liere yönelik son baskılar üzerine bir açıklamayı yaptı. Ankara DGM Savcılığı'nın TBKP'ye karşı son günlerde "hukuk dışı bir saldırı" başlatıldığını belirtir Erman, şu görüşleri dile getirdi:

"Ankara ve Zonguldak'ta TBKP'nin yasal çalışma kararlarıyla açıklanmış işi düzenlenmesi basın toplantılarında katılan 70 kişi

DGM Savcısı Nusrat Demiral ve Ülkü Coşkun, bu keşif uygulamalarına gerekçe olarak TBKP'nin illegal bir örgüt olduğu iddiasını öne sürmüştü. Oysa 8 Aralık 1989'da İstanbul'da düzenlenen basın toplantısında açıkladığımız gibi partizle bütün çalışmalar açık yürütmektedir. Kimiyo TBKP'nin yasal kurulması hakkında bulunmamıştır.

Ankara DGM Savcısı, TBKP yöneticileri Nihat Sarı ve Haydar Kutlu hakkında açıklanan davada yurt ve dünya kamuoyunda ıydırdıkları açık politik yenilginin itilakını pekiğe koyuyorlar. Bunun için buak kuralları çiğniyorlar.

Hükümet ve Adalet Bakanlığı bu sav Demiral hakkında soruşturma açmakla yetinirken, bu hukuk dışı durumun üstüne bir yumur. Ankara'da düşünceye karşı kaba güddü uygulamaya devam ediyor.

Başbakan televizyonda bir akşam, 141-142 sorusunu genelcelemlerini açıklıyor, fakat hükümet bu maddeleri bir an önce kaldırarak için somut adım atması yanamıyor. Bu tutum baskı ve şiddet yasalarına cesaret veriyor.

Hükümet düşünce özgürlüğü ve demokratik komünistlik açıklamalarına bağlı kalacak, komünistlerin gözetilme alınmaması ve tutuklanmalarına son vermek ve 141-142-163. maddelerin derhal kaldırılmasını sağlamak zorundadır."

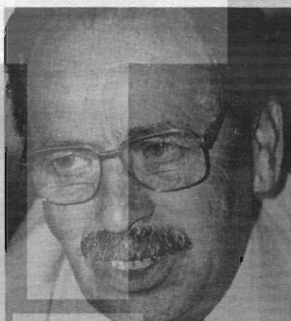
Bu arada Örcan Keleş'in gözetilme alınması üzerine DİK Sekreterası adına bir açıklamayı yapan Sadun Arın, gözetilme alınıyor, yine Sekreterası üyesi Prof. Hakkı Gerger de yolsuz açıklamada, DGM'de güddü görüşme talebinde bulunacaklarını ve "hesap soracaklarını" söylüyor.

Neden sonra, Zonguldak'ta gözetilme alındıkları sonra Ankara'ya getirilen 39 TBKP'li, DGM'de yapılan sorgularından sonra serbest bırakılıyorlardı.

Ankara'da gözetilme alınan TBKP'li den, Ankara il yöneticileri olarak açıklama yapan 9 kişitullamıyor, aralarında Adımlar Ankara Temsilcisi Örcan Keleş ve gazetecilerin yazan Atilla Ayarın bulunduğu diğeri serbest bırakılıyor.

Önkara kişisi, diğderdiklerimize açıkladığı diye on gün boyunca gözetilme tutan, şu "üddüye benzeri görüntüye kabağıyız" sahibi kimdir? Niçin hükümet Demiral derindeki tasarruf yolsuzlu kullanmamıştır? Demiral hangi kriterle olduklarını göze ve cesaret almıştır?

Umutlu ki, bu soruların yanıtını gelecektecektir.

teclerinin birer malzemeleri hamur edilmektedir.

Vine haberleşmek istiyoruz ki, DGM Başsavcısına Demiral kendisinin ildeydiği güç salibi göstermekle ilgili, Roma'nın "secutur" adlı benzer teşkilatın, bir gecede ne olduğunu önefikirle sayın Demiral unutmamalıdır.

Halkın can ve mal güvenliğini sağlamakla yükümlü emniyet görevlilerine, DGM sayısının şahsi idrakıyla ve kınım sil elmalaması, savunma hukuk dışı emirlerle reddetme çağırını yapması da bir görüşüyoruz.

DGM Savcısının emirleriyle varılan kelepçe banna değış, türk basınına vurulmuştur. Benim de-

sağlığını talimatıyla bir hafta içinde gözetilme almakta ve avukatları görüşürbilmemektedir.

Partimizin genel sekreteri'nin üye Çiçek Yağcı, yurda dökülmesi sonra İstanbul Savcılığına soruşturma başlatılmasına karşın, geçeri hiçbir gerekçe yokken Ankara DGM Savcılığı'nın talimatlarıyla Ankara'da gözetilme alınması ve TBKP üyeliği öne sürülerek tutulmuştur.

Son olarak önceki gün, Adımlar gösterisinde Ankara Temsilcisi Örcan Keleş ile birlikte bulunan yazı ve komutlar TBKP'li oldukları iddiasıyla gözetilme alınmış, gazete bürosunun faxı sıkıştırılmıştır.

İki yıl sonra: ya demokrasi ya demagoji

141-142 TBMM'DEN İÇERİ GİRMELİ

□ Semih Gönüg

Demokrasi için istenilen bir tarafta eskimiyor. Ne yankı ki, "Ya demokrasî ya demagoji" diyecek kişi çok zaman göçer, hala demagoji yitirilebilir. Kimileri hala 141-142'nin parasını çözüme çıkarıyor. DGM Başsavcısı Demiral'nin elindeyse, aynı maddeler gladyo işleri için çok çalıyor.

Hersey Demiral'nin elinde de değil elbette. TBKP yöneticilerinin, elinleri kollayan salıyarcak aykırı siyasal yapışma katilman ve bu duruma karşı hükümetin ve polisin temkinli bir tutum alması, Demiral'ın bir kez daha hayırdızladır. Demiral'e tam bir Rambo demistik, isabet olmuştur. Zaten iftihar-igenceci sorgular kimin marifetine. Straburuzdan geçen yargılar da onların peşinde. Gelmişken, yakalayabilmek açısından.

Bay Demiral kimlerin koruması altında?

Su soru bir yanıtlanabilir, belki 141-142'yi parasıların kelleleri de görünecek. Aslında herkes farkında: Turgut Özal, hükümet, Akbülent, halkın her tarafında bir güç olduğu var ülkede. Demokrasi yerine adalet-geveleme taklidine başvurulmam da bu yüzden. Kim bilir, korkutmayı söylediklerimize de belki aynı delatları içinde.

Sayın Başbakan, kontrolçü ya da bizim bilmediğimiz başka gilli odaklarla işimiz var mı?

Hükümetin, kesinlikle tanıma değil ama övgüyle 141-142 beladında kurtulmadığını yasa. Turgut Özal'ın Ankara'da, TBKP'nin birinde güç göndür operasyon fırsatı estirilmesinden

Komünist ya da marksist olmak, bunun için konuşmak ve yazmak, üstüne bir de örgütlenmek, bugün artık aşımış suçlardır. Türkiye de aynı anlayışa gelmiş olmalıdır. Hukuk düzenindeki değişim süreci, kimi savcılarını meydan okuyuşu karşısında eriyecek mi yani?

Yasa olmasın pek akla yakın değil. Fıyda ve pragmatik bir adam Özal, böyle gültüçlülükler kalmaması doğrudur. Esaslı bir demokrat olsaydı değil, antikomünist kabalayıcılık, eskimen gözünde böyle keşme, ayık edilmesine karşı çıkılırdı.

Özal 12 Eylül'den beri, mayas 24 Ocak'ta, iç politika antikomünistlik, içtimden, içtimden, uzeriden, insan haklarını bozulanıtan yarar insan şahinleri de bapdemidir; onun aşması da bu.

Peki bu durumda 141-142 soruna nasıl gözükür?

Hükümet, Kide bir yığılı açıklamaları sonunda, herhalde 141-142 ve 163 konusunda bir yasa önerisini de Meclis'e getirmeyi düşünmektedir. Her ne kadar streptir bir dayatmasıdır. Her Akbülent hükümeti henüz aklını yitirmemiş olmalıdır.

Hükümet, ikide bir yaptığı açıklamaların sonunda, herhalde 141-142 ve 163 konusunda bir yasa önerisini de Meclis'e getirmeyi düşünmektedir. Fakat kendi içinde yaşadığı çatışmadan, bu çağdışına düğmü maddelerinin hukuk sistemimizin de dışına sürülmesi kararıyla çıkması oldukça güç görünüyor. Bu yüzden sorumluğu aynı zamanda muhalefettedir de.

**ORTADOĞU
KİTÂBEVİ-YAYINEVİ
OBERHAUSEN**

**ADIMLAR, YENİ AÇILIM, TÜM
PERİYODİK POLİTİK YAYINLARI
VE İSTİGİNİZ KİTAPLARI
TEMİN EDEBİLİRSİNİZ.**

Fakat kendi içinde yaşadığı çatışmadan, bu çağdışına düğmü maddelerinin hukuk sistemimizin de dışına sürülmesi kararıyla çıkması oldukça güç görünüyor. Bu yüzden sorunu aynı zamanda muhalefettedir de.

Yasa çıkardık. SHP ve DYP'den 141-142 konusunda değeri dardır bir ses çıkmıyor. Yaşadığımız olanın dışına ve örgütlenme özelliği olduğu nerdeyse umutsuzluk.

Bu nasıl bir rejimi değişime istediği ki, onun maniveleri karşısında SHP ve DYP yalvarıncı bir sesim ve hükümetin değişime amacıyla yitiriyor. Uzun bir düşünmenin en sonundaki amacıyla yitirmiş, politik kilitlenmiş uygun bir eksi hastalığımız. Sonra: elde var şu.

SHP, 141-142 ve 163'ten kaldırılması düşünen bir yasa tasarısını ta 14 Kasım 89'da TBMM Başbakanlığına verildikten sonra, istisnadı yükten karışımı mı oldu? ANAP 141-142 ve 163'ten kaldırma işi yeniye çalışmaları başlatarak göçmüştü. SHP ve DYP de bu konuda hazırlanmış bir rol oynamak arzusunda değildi mi?

Dejile, Türkiye hangi Avrupa içinde yerleşecek?

Sayın parlamenter partileri, düşünce örgütlenme özelliğiyle ilgili olmasaydısa eğer, sizlere nimen gerek duydunuz?

Toplumun bütün olarak demokratikleşmesini, bu yolda düşünen ve örgütlenen özelliğiyle çıktığına kadar çabaların teminlenmesidir Türkiye'yi Avrupa'ya yaklaştıracak olan. Üstelik, Avrupa üzerinde düşünmüyor. Doğrudaki değişim ritizasyonu yalvarıncı kendine emiyor. O alışı olaş sosyalist ilkelere 141-142 kadar, Batı'da da sayıları tutmaz. Batının örgütleniş biçiminden herşeyi tutması ne ki?

Kısacası, Türkiye içindeki bir yığılı yığılıya, AT'nin başlanması güçlükle olamazlaştıracak. ÖT (Ortadoğu Topluşuğu) içindeki yerliye yitenecek. Hükümet inşaatıyorsa, AT'nin bakkimindeksi son kararı, Türkiye'yi Avrupa'dan biraz daha uzaklaştırıyor. Yeniden yaklaşılmamış olsa, ancak bir politik kilitlenme devrimine. Yoksa bu hükümetin (veb-şey) bir ülke olmaya götülmüyor bizi.

Türkiye'de iç ilkelere "Demokrasi Deni" koyarak bağlamak gerekiyor.

Hükümet kendi çapında bir tarafa yitiriyor. Başbakan her bakan toplantısında, "141-142'yi kaldırabiliriz de dağıtılabılır, de cıbrı imzaları koyabiliriz de konuşabiliriz, de..." diyor. Öbür yandan televizyon karını birmesi görüyor. Bir "yerinde durun", "de değisin de durun", arada bir de "kaldırın" diyetleri konuşuyor.

Ne derisin deyin, hükümet 141-142, iki bir iyilik düşüyor

ama, buna muhalefetim de ortak olmasını istiyor. Yokseniz yokum, havayı yarıyorum.

Bir yanda aynı hükümetin birkaç gün içinde yitirilecek TBKP'nin görüşünü almasını göz yuması ya da öbür versiyonına ne derse! Porhizi bozacakları, lahana yaratacak başka şey bilmezsin? Bu pelikeliyi istemeden bu hükümetin aynı paklamasını asla mümkün olamayacak.

Komünist ya da marksist olmak, bunun için konuşmak ve yazmak, üstüne bir de örgütlenmek, bugün artık aşımış suçlardır. Türkiye de aynı anlayışa gelmiş olmalıdır. Hukuk düzenindeki değişim süreci, kimi savcılarını meydan okuyuşu karşısında eriyecek mi yani?

Türkiye'nin kültürel gelişimi yenine savasında, solun ve marksizmin, yasa şerevci ve kadın kurtuluşu gibi çağdış yenilerle hareketlerini payı çok önem taşıyor. Marksist solun 141-142 ve

lanmasında kayda değer bir etken olmasın ise, ilkin kendisini aşmasını bağlı.

Bu arada yurata sakın gözden kaçmasın: 141-142'nin istinceden kalması, marksist solun birlik sorunu çözümünü güçleştiriyor, raskı gidi bir işlev yerine geçiriyor. Bu yastıkları, solun kendi sorunları ile mücadelesini. Yastıkları ve birlik sorunları derinleştirir aşınmaz düşüyor.

Bu sayıcı duruma aşınmaz. Bir yandan rejime karşı, komünizmi yastıkları kaldırılmasını savasını sürdüren, öbür yandan da yastıkları ilk seçime katalacak bir blokajlı parti. Yeni oluşumları geniş tutarak. Adımların önünde sayısında Umar. Konulan tem yeriinde kullandığı gibi, genşetip ötek imkanları istemek. Yoksa ne 141-142 kaldırıcın, ne de ilk seçime katalacak.

141-142'ye de aynı bir birlik politikası olgularından sarıdır. □

İzmir milletvekili Kemal Anadol soruyor.

"DEMİRAL HAKKINDA NE İŞLEM YAPILMIŞTIR?"

Adımlar (İstanbul): İzmir milletvekili Kemal Anadol, son günlerde Ankara'da demagogların gözüyle olayları ve DGM Başsavcısı Nusret Demiral'nın uygulamalarıyla ilgili olarak 24 Ocak günü TBMM Başbakanlığına verdiğini soruştu. Başbakanlık tarafından yapılan yanıtları aşağıdaki gibidir.

1- Kemal Anadol, inşaatında şu soruları soruyor?
"18 Ocak 1990 Perşembe akşamı üstü başlaştı Ankara Siyasi Partiler DGM Baş savcılığında aldığı emir üzerine Adnan Gazetesi Ankara Temsilciliklerinde karışık kurarak gazetelerin Ankara Temsilcisi Özcan Kocayaz, yazar Atilla Ayar, muhabiri Hıfzullah Çelikkaya, çalışanı Emrah Mehmet Çelikkaya ve avukatı Uğur Söylenezinle görüşme istedi."

2- Bu operasyon sırasında derjeye uğrayanlar bu arada basın kurumı göstermek kendini tanıyan gazeteci Ahmet Abakay'ın da gazeteci olarak görev yapmasına engel olunarak güncelinde olduğu görüşlerin dağıtılması ve kellepe vurulduğu bildirildi mi? Diğer bir sorularla hakkında ne işlem yapılmıştır?

3- Yakındaki ve Adnan Bakanlık görevlerinin bütayine hiç sayılması karşısında bu gazetelerin yitirilmekten kurtulması düşündürmü mü?

4- Düşüncelerinde sorumluluk hakkında ne yapmayı düşünyönmü mü?

22 Ocak 1990 tarihli bu dilekçeye yanıt için "Sorumluluk gültülüğü" ni ileri sürdü DGM Savcı Yardımcısı Ülkent Çoğun'un der cevabı verdiğini biliyor musunuz?

3- Bilirsenizdir daha önce bu işlemlerin aşılmakla haline göre ve bir hukuk adama olduğu halde Başbakanlık ve Adnan Bakanlık görevlerinde hiç sayın bu işlemler hakkında ne işlem yapılmıştır?

4- Özetim altında bulunanlardan Uğur Söylenezin gültülüğü. Çoğun yakından bilginizi hiç Bakanlığınız daha önce yapıldığı bir genşetmeye göre evlatların ifadelerini ancak C.Savcılar aşıtlıyor. Bu nasırsın emniyetçe akış geçen evlatların ifadelerini alınması ve Bakanlığınız genşetmelerine göre sayılması karşısında ne düşünyönmü mü?

5- Aynen bir olay gibi daha önce Ankara Barosu avukatlarından Halit Çelenek ve İbrahim Acan'ın Ankara polisinde ifadesinin alınmasını emir veren Ankara DGM Başsavcısı Nusret Demiral hakkında genşetme kararı ne işlem yapılmıştır?

6- Başbakanlık ve Adnan Bakanlık görevlerinin bütayine hiç sayılması karşısında bu gazetelerin yitirilmekten kurtulması düşündürmü mü?

7- Düşüncelerinde sorumluluk hakkında ne yapmayı düşünyönmü mü?

1.5 milyonluk işçi potansiyeli açığa çıkıyor

MEMURLAR SENDİKALAŞIYOR

Yasalarda memurların sendika kurma hakkını kısıtlayan, kırsılayın hiçbir hukuksal kural yoktur. 1982 Anayasası sendika hakkını memurlara yasaklayan hiçbir kurala yer vermemiştir.

İşçi Sendika Servis-Yükseklik iki yıldır, çeşitli meslek birliği, oda ve dernekler tarafından ancak bir tarafa yasalar aqlan "memurların sendikalaşması" istemi, sonuca doğru yaklaşıyor. 1-15 derece arasındaki birbircak milyon memurun sendikalaşabilmesi için yasal bir engel olmadığı görüldüğünde hareketle, sendika kurmak için somut adım atılmaya hazırlanıyor.

Memurların sendikalaşmasını çağrılarını, Türkiye Ziraatçılar Derneği, Öğretmen Üyeleri Derneği, Müzikçiler Birliği, TMMOB, Eğitim-Der, T.D.İ. Hekimler Birliği, T. Veteriner Hekimler Birliği, T. Eczacılar Birliği, T. Hemşireler Derneği, Teknik Sağlık Memurları Derneği, Türk Tabipler Birliği, Devlet Denetim Elemanları Derneği ortaklaşa yürütüyorlar. Bu derneklerin yapıları

bir dizi toplantının sonucu ortaya çıkan genel eğilim, sendika kurmaya hazırlanarak başvururun bir an önce yapılması yönünde oldu.

Memurların sendikalaşmasını konusunda Prof.Dr. Mesut Gülmaz şunları söylüyor: "Yasalarda memurların sendika hakkını yasaklayan, kırsılayın hiçbir hukuksal kural yoktur. 1982 Anayasası sendika hakkını memurlara yasaklayan hiçbir kurala yer vermemiştir. 2821 sayılı yasa kimsenin sendika kurabileceğini ve kurulun sendikalara kimlerini üye olabileceğini göstermiştir. Yani kişi yönünden kapsama çok açık bir şekilde belirlenmiştir. Ve bunlar temelde işçi niteliği taşıyan çalışanlardır. Bir hizmet sözleşmesi çalışan ve karışıkta ücret alan kişidir." Prof. Gülmaz, daha sonra konuya şöyle dikkat çekiyor:

"Gerçi Sendikalar Yasası, İş Yasası'nın tanımını daha da genişletir bu hakkı tanım ve düzenlemiş ama, kapsamını temelde işçi dediğimiz çalışanları, kamu görevlilerini, memurların işçi niteliği taşımadıkları sürece, yani işveren, işveren devletle, kendilerinin çalışanları kamu yetkilerine bir hizmet sözleşmesiyle bağlı olmadıkları sürece 2821 sayılı yasa çerçevesinde örgütlenmesi olanaksızdır kanunca."

Buğün dönüştürme sürecinde olan çalışanların sendikalaşma hakkı sağlanmıştır. Sendika olmayan birkaç alandan biriyiz. 7 Haziran 1987'de TLO'nun kabul ettiği "Kamu Hizmetlerinde Örgütlenme Hakkının Korunması ve Çalışma Koşullarının Belirlemesi Yönetmeliği" ile ilgili 151 sayılı sözleşmeyle Türkiye'de imzalanmasına karşın, sözleşme hükümleri yerine getirilmeyor.

Memurların sendikalaşmasını önünde yasal engel yok, kayıı engellerin de olmayacağı umuluyor

Ölkemizde sendikalaşma oranı genel olarak düşük düzeydedir. Toplam sendikali işçi sayısı, 2 milyon 300 bindir. İşkollarında sendikalaşma oranı yüzde 53 ile yüzde 65 arasındadır. Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı Mimar Ceylan konuyla ilgili sorunu şöyle anlatıyor: "Memurların sendikalaşmasını için bu yasağın kaldırılması yönünde Türkiye işçi sendikası çalışıyor."

Ceylan, daha sonra şöyle devam ediyor: "Memurların toplu iş sözleşmesi, grevli sendikal haklara sahip olmaları önce gelen ilkesel bir talebimiz olup bu yönde hem kendi sendikamızın, hem de konfederasyonumuz Türkiye'nin genel kurul kararları gereği, etkin uğraş içinde olacağız. Memurların sendikalaşabilmesine yasal açıdan bir engel olmadığı, konu uzmanlarınca açıklanmaktadır. Ancak konuya sendikalaşmadan yasa açıklık getirilmeli, gerek yasal ve gerekse uygulama açısından girişimlerimiz sonucu sağlanacaktır."

Konuya ilgili görüşlerini aktırıyor:

Ülkemizde kamu kesiminde çalışanların önemli bir bölümünün, "memur" statüsünde bulunmaları gerekçe gösterilerek, sendikal hak ve özgürlüklerden yoksun bırakılmış olmaları, yıllardır süregelen, önemli bir eksikliktir.

muz Krizli Genel Başkanvelli Ziya Karadeniz de şunları söylüyor: "Öğretmene insan hakları ve temel özgürlüklerin hiçbir ayrım gözetmeksizin herkes için gerçekleştirilmesi, insanlığın başlıca amaçlarından biridir. İnsanların temel hak ve özgürlüklerinin önemli bir ögesi de örgütlenme özgürlüğüdür. Krizli-İş olarak bir şunları ediyoruz."

1. Sendikalar Türk-İş ve sorunun muhatapları biraraya gelecek gerek bir platform oluşturulmalı, buğünden

sendikalaşma için aktif bir plan ortaya konmalıdır.

2. Kamu çalışanlarının sendikalaşma hakkını kamuoyuna malodetçe çeşitli etkinlikler gündeme almaktadır.

3. Kurulacak kamu çalışanlarının ve sendikalarının Türk-İş bünyesinde kurulması bir göre lütüsenesi gereken an doğru yoldur. Bu sendikaların Türk-İş içinde kurulması demek 1.5 milyon işçinin potansiyel derneği demektir![]

DÜNDEN BUGÜNE MEMURLARIN SENDİKALAŞMASI

Ulusalırası Çalışma Örgütü (TLO) 1946 yılında kabul ettiği 87 sayılı "Örgütlenme değırtiği, sendika kurma ve örgütlenme hakkının korunmasını sdeğmet" ni imzalayan Türkiye, memurların sendikalaşma hakkını 1961 Anayasası ile tanıdı. 46. maddede "tüm çalışanların sendika kurma hakkını" güvence altına aldı.

1965 yılında çıkarılan 624 sayılı memur sendikaları yasası ile sendikalar kurmaya başladı. Birçok yıl içinde 3923, daha sonra ise 4107 sayılı kanunlar. Bu sendikaların 100 bircak yekun memur üyesiydi. Bu sendikaların bazıları, İşkolları Öğretmenleri Sendikası (İLKSEN), Teknik Elemanlar Sendikası (TEKSEN), Türkiye Öğretmenler Sendikası (TOS), Kamu Personeli Sendikası adlarıyla, değırtiği çalışmaları alanlarında kurulmuşlardı.

12 Mart 1971'de Anayasa'da yapılan değırtiğille memur sendikaları kapatıldı. 1974'den sonra memur dernekleri kurulmaya başladı. Bu derneklerin hemen tümü "grevli toplu sözleşmeli sendikal hakları" için mücadeleleri başa aldı. 12 Ey-

lül'e birlikte tüm memur dernekleri de kapatıldı.

1982 Anayasası'nın 51, 53 ve 54. maddeleri sendika kurma ve toplu sözleşmesi yapma hakkını işçi ve işverenlere tanıtarak. Ancak memurların sendika kurma hakkını açığa çıkarttı. 2821 sayılı Sendikalar Yasası'na konan özel bir hükümle, özel okullarda öğretmenlik yapanların sendika hakkı yasaklandı.

Birçok uluslararası anlaşmanın altına imza alınmasına karşın, memurların sendikalaşmasını hâlâ yasak tutmak, Türkiye'nin demokrasileşmesini bir sorundurdu. Demokrasiyi öğrenmek olanlar yarıdan birisi de çalışanların örgütlenme hakkının yasakları, sürmü bir çimde taunmasından geçiyor.

Memurların sendika kurma girişimi demokrasi yolunda önemli bir adım, bir yasa dışıdır yanlış olacaktır.[]

HİZMETLERE GÖRE MEMUR GRUPLARI

Genel İdari Hizmetler	384.654
Teknik Hizmetler	85.794
Sağlık Hizmetleri	142.517
Eğitim-Öğretim	430.220
Mülkiyet Hizmetleri	2.274
Avukatlık Hizmetleri	1.663
Amnik İdari Hizmetler	103.375
Emniyet Hizmetleri	77.982
Din Hizmetleri	43.135
Adjudemik Personel	10.007
Hakim Savcı	248.113
Yardımcı Hizmetler	

Petrol-İş 1988 Yılı.

MESLEK ÖRGÜTLERİ ÜYE SAYISI

TMMOB	149.644
Türk Tabipler Birliği	24.640
Türkiye Barolar Birliği	22.640
T. Eczacılar Birliği	15.620
T. Diş Hekimleri Birliği	8.647

TÜRKİYE'DE SENDİKALAŞMA ORANI

Yıllar	İşçiler	Sendika üye	Sendika oranı
1964	18.084.000	1.422.271	7,9
1980	18.512.000	1.953.892	10,6
1988	19.085.000	2.227.029	11,7

Çevreye örgütler gerek

Global çevre sorunları dünya çapında önlemlerle çözülüyor. Dolayısıyla ulusal dalları olan dünya çapında örgütler gerekiyor. Böylesi örgütler var. Ama hangi birinin Türkiye'de bir şubesi, bir bürosu var? "Bir Türk dünyaya bedelidir" ve bu yüzden bize bu tür örgütler gerekmez diyebilir miyiz?

Uluslararası üst kuruluşlara üye olan ya da olmayan, global ya da bölgesel çevre sorunları konusunda ülke çapında örgütlenmiş ulusal kuruluşlar gerekiyor. Kaç tane var? Kaç tükere yayılabiliyor? Kaç uluslararası bir kuluşa üye? Engeller, engeller, engeller...

Eğri ortalım, ama elden geldiğince az eğri konuşalım:

En az kadı kızında olduğu kadar hepimizin suçu var. Yaşadığımız mahalleye, kapımızın açıldığı sokağı ilgilimiz ne düzeyde? Ona kaza limize, ilçemize? Bunlara sahip çıkabiliyor muyuz? Her geçen gün daha da bozulan çevrenin beklediği ivedilikte davranmıyoruz. "Domuzdan mı yanasım?" diye sormanın alemi yok.

Elbet hemen her örgütlenme çabasının "karakol" dan geçtiği, "Demekler Masası"nda bir süre dinlenip geri döndüğü bir "gelecek" var ve bu aşımaldır. Yalnız, kendimizi de aşmayı unutmamız...

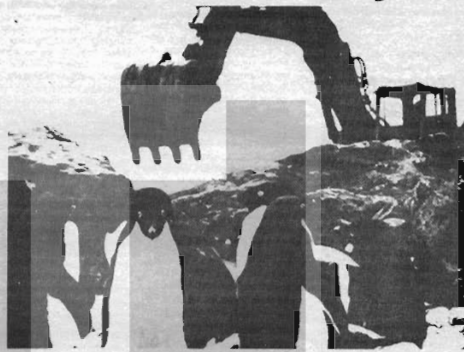
Uzattım: Koşullar ne olursa olsun, çevre çok ve çeşitli örgütler istiyor. Duvarları zorlayarak...

Çevre demokrasi istiyor

Birkaç sayıya indirilmiştir "Çevre Demokrasi İstiyor" başlıklı soruşturamıza, Doğal Hayatı Koruma Derneği Yönetim Kurulu Üyesi sayın Bülge Ersoy-Bekar ve Mimarlar Odası 2. Başkanı sayın Oktay Ekinci'nin yanıtlarıyla noktalıyoruz. Anımsayacağınız gibi aşağıdaki soruları yanıtlamıştık:

1) Kentlerimizde çevre kirliliği "yapam hakkı"na tehdit eden boyutlara vardı. Hükümet ve yerel yönetimler sorunu çözmeye çalışmaktan çok, birbirlerini suçlayarak sırtımıza çabamızdır. Buna karşılık, mahallelerdeki "zehir saçan haca"ya karşı üç kişi bir araya gelse "suç" oluyor. Bu koşullarda "yapam hakkı"nın nasıl savunulabilir?

2) Çevre sorunlarıyla ilgili sivil kuruluşlar ve duyarlı çevreler arasında diyalog ve işbirliği yeterli mi? Bir "çevre platformu" oluşturulması konusunda ne önerirdiniz?

Oktay Ekinci / Mimarlar Odası 2. Başkanı

1) "Yapam hakkı", sağlığı bir yaşam için gerekli olan çevre değerlerini ortadan kaldıran, dolayısıyla bu "hakkı" toplumun elinden alan ya da almasına ortam hazırlayan güçlere karşı verilecek örgütlü bir savunma savunulabilir. Bunun için de temel koşul; salt "çevre bilincinin yükselmesi" değil, bu "bilincin" toplumsal bir güç niteliğine ulaşması, yani "örgütlenmesidir".

Türkiye'de çevre sorunlarının birden bire ortaya çıkmadığını ve özellikle son yedi-sekiz yıldan bu yana "halkın yapam hakkını elinden alacak" iddialara kadar ulaşmasının temel nedeni; özellikle resmi yapılarla belirlenen "halk hakkına", "nitelik patlaması" ya da "sanayileme" değildir. Dikkati ve "demokrasiye karşı duyuru" bir inklemeyle, bunun gerçekleştirilmesidir. Ki, belki en son gelişiminin iması "12 Eylül Hukuku" ile birlikte olmaktadır.

bir aşus göstermiştir.

1982 Mart'ında yürürlüğe giren Turizmi Teyrik Yasası, aynı yılın Kasım ayında halk oyma sunulan 82 Anayasası'nın yaklaşımına da aykırı olarak, özellikle kıyılardaki kamuya ait doğal ve kültürel zenginliği yitirerek arazilerin özel şirketlere verilmesini başlatmıştır. Aynı yasa, köylerin elindeki arazilerin de devlete alması, yine özel şirketlere "tahsisini" öngören kadim anti-demokratik ve "garpçı" bir anlayışa tapmaktadır. 82 Anayasası'nın geçici 15. maddesi nodedir, (bir "12 Eylül" kararı" olduğu için) hâli ipul edilemeyen bu yasa bugün de işlemlenmektedir. Örneğin pekçok kentimizdeki önemli bölgelere "Turizm Alanı" denip, buradan holdinglere güdülen dikmeleri için verilmesi aynı "askeri dönem yasasıyla" olmaktadır.

Buna karşı olarak, yine 12 Eylül

döneminde, 2872 sayılı Çevre Yasası da "önce yatırım, sonra çevre" anlayışıyla yürürlüğe girmiştir. Dönemin "Danışma Meclisi"ni uygun görülünce "konseye" onaylanan yasamız daha "amaç" maddesinde; çevrenin "kalkınma önünde engel teşkil etmemesi" koşulu ile "konseye" açıkça hükme bağlanmıştır.

Bu "anlayış" ve bu "yasa" yürürlükte olduğu sürece; "kalkınma" adına Aliya'ya temin sanrı kuruluca, antik Kekova SFT alanı turizm tesislerine açılacak, Pamukkale yağmalanacak, tarihi kent dokuları otomotiv yolları kurban olacak, denizimiz sanayi atıklarıyla kirlenecek, Marmara ölücek, GAP yüzlerce költür mirasıyla birlikte Hakkı'ya "yiticecek", "zehir saçan bacalar" tahlipleri de para kazandırdıkları için kentlerin içine atılmaya devam edecek, özel oto istasyonu geliştirmek için metro proeleri savsaklanacak, egosuz gale-

ri ortalığı dumana boğacak, ormanlar ve tarım alanları "döviz uğruna" yok edilecek...

Özetle "ulus devletlerinin kalkınma hakkı" uğruna, toplumun "yapam ve çevreden yararlanma hakkı" sürekli elinden alınacaktır. Çünkü, çevre yasasına giren "önce ekonomik kalkınma" anlayışı, ulus olarak değil, belli güçlerin "kalkındırılması" önnebir bir politikanın yansımasıdır. Daha doğrusu, bu politikanın, "12 Eylül desteği altında" yasaya koyduğu bir "önlem" dir.

Bu koşullarda; "yapam hakkımız nasıl savunulabilir?" sorusuna yanıtı, boyutları ortaya çıkarmaktadır. 12 Eylül'ün hukuk anlayışına, kadere ve bunun için de çevre savunması, demokrasi savunmasıyla bitmektedir...

2) "Çevre Platformu" için de düşünün, ülkemizde demokrasi ve insan hakları için savaşan veren tın kıpı ve kuruluşların, programları içi-

ne çevre sorunlarını "güncel ve etkili bir konu olduğu" değil, "temel bir insan hakkı" olduğu için ve bunu ıstıslıkla kabul ederek alınmalıdır.

Bugün, tükrenmiş doğal ve kültürel değerlerini hızla yok eden ve çevreyi yavaşlarken bir türlü mahkum eden uygulamalarıyla çoğunluğu TBMM'de bile tarafsızdan, doğrudan Bakanlar Kurulu Kararıyla, ya da Bakanlık görevleriyle yurtiçinde sokulmuşlardır. Bu süreci parlamenterizm içindeki tüm parçaların temsilcilerinin katılımıyla oluşan "TBMM Çevre Komisyonu" bile izleyememiş, denetleyememiş ve "komisyon olarak" yönlendirememektedir. Yeni çevre yasasını "yükseklik" içinde değil, "gizlilik" içinde koymuştur. Alınan kararlarda demokratik mekanizmalar işletilememektedir. Kamuoyu ve demokrasi güçleri, olaylardan ancak "uygulama bağdaştırıcı tonra" haberdar olabilmektedir.

Bütün bunlar gösteriyor ki;

Yanlış bir çevre hedefi, kalıplaşmış-kültürel ve demokrasiye işi içi bir konudur. Konuyu bu özye-

le değerlendirebilen bir "Demokrasi Platformu", aynı anda "gevre platformu" da "icermiş" olacaktır.

Demokrasi olmadan "gevre"

Bir uluslararası örgüt (Green Peace) ve doğrudan alyon

Büşra ERSANLI-BEHAR

Doğal Hayatı Koruma Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

1) Hava kirliliğinin sağlık ve verimlilik açısından sadece insana değil tüm doğayı tehdit ettiği bir gerçek. Doğal Hayatı Koruma Derneği (DHKD) her şeyden önce doğanın bir bütün olduğu ve çevre sorunlarının bu şekilde ele alınması gerektiğini vurguluyor. Ülkemizde çevre bilinci yeni geliyor ve dünya yaygın karışık bir kültürle ve yerel yönetimler üzerinden baskılar yeni ve henüz çok dağıtık. Kamu çok yavaş, "kalınma ve kültürel gelişim" anlayışlarıyla çok yakından ilgili. Şimdiki bir siyasi tercih meselesi değil görünüyor, ama çok yakında kısacık çevre sorunlarımızın tüm canlılar üzerinde yaratmış olduğu etkiden kaçınılmaz.

Türkiye gibi tarih bilinci zayıf olan ülkelerde birkaç yıllık ekonomik "ferahlık" ya da beş-on yıllık göçü bir kalkınma heyecanı uzun vadeli gerekçeleri getiremiyor ve bu yüzden sürdürülebilir silans engeller. Örneğin barajların inşaatı komünistlerin yarattıkları ve hatta zararlı oldukları öne sürülüyor. Murat Aslan Barajının çevreye bıraktığı su miktarı yitirden ekim yapıyorlar, kükür atıyor. Hatta bugün Asvan Barajını yıkarak Nil Nehrinin birlerce yıldır yaptığı gibi taşkınlarla her iki yakasında münib toprakları geride bırakan bir nehir haline

döneltirmek istiyorlar var.

Kamusal çevre bilinci güçlü bir eğitim ve sürekli propaganda gerektiriyor. DHKD bir alanda bazı atımlarda bulunuyor. Kalkınarak ve deniz kaplıbulağları gibi sorunların devranı tehlike altında olan birkaç hayvan türünün bile toplumun sembolleşmesi bu önemli propagandanın bir parçasıdır. Ayrıca çevre denizi de okullara girmelidir. Yapılacak her yeni projenin Çevre Etki Değerlendirmesi (ÇED) yapılmalıdır. Bununla birlikte artık onayları değil birkaç yıl tehlid etme durumu gelirdi.

2) Siyasi platformda hükümetler demokrasi konusunda gösterdikleri cesareti ve atılımı çevre konusunda gösterilebilir. İnsanlar, insan ve tüm canlıların hizmetine önemli bir adım atarlar. Demokratinin noksanlığını doğa sağlığına ne kadar zararlı olduğunu insanlar değil çevre gelecekte çevre sorunlarının baskısıyla kavrayacaklar, zaten de kavramaktadırlar.

3) Türkiye'de de artık her çok ülkede olduğu gibi çevre sorunları ile ilgili denemeler, vakıflar, kitle örgütleri var. Yeşiller Partisi var. Bunların arasından diyalog yaratılabilir. İşte bu noktada ülkemizde demokrasi geleceğinin olmayışını zararlarını görüyoruz. Örneğin Yunan-

istan'da çeşitli çevre örgütleri birleşti ve "alternatif çevre" altında bir parti kuruldu. Şimdi parlamentoda bir üyesi var. Ve çeşitli çevre örgütlerini temsil edebilecek için bu tek parlamentaryen üyesi her alanda birleşti. Yine de buna örnek Türkiye'de Yunanistan bugünkü siyasi birimlerin içinde olabilir ama bu bir demokrasi örneğidir. Çevre sorunları karar alma mekanizmasına bilgilendirilmeli ve demokratik bir biçimde girmelidir.

Türkiye toplumu "aracılı" bir kültür sahip. Kısa yoldan, kısa sürede, bayağı iyilik bir biçimde anırsay ve etkin olmak arıyor. Oysa insan ve diğer canlıların yaşama haklarına korumak heri görüldüğü kadar ve ıstıslıkla insan. Çevre sorunlarının çok boyutlu bir biçimde arası çevre örgütlerinin daha etkin bir diyaloga ve işbirliğine zorlayacaktır. DHKD bu konuda arızaları çözümleri için bir işbirliği bu konuda çalışan gönüllü örgütlerin anlaşılması, işbirlikleri konusunda ilerleyiş daha somut projelerine örnek çözümleri sağlayacak. Ne beklemiz istiyor, ne de beklemiz mahalleli olması mümkün, bu konuda işbirliği şart.

Bir "gevre platformu" oluşturmak için bu kitle örgütleri, tepti edilecek bir tarife kadar Çevre Bakanlığı'na öneri götürmeli. Bu öneriler her olası projeler her de işbirliği teması, çözümler ve Müsteşarlığın finansman edeceği bir sempozium oluşturup demokratik bir tartışma ortamı yaratılmalı. Bu, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti için demokrasiyi kuvvetlendirmeye komusuna bir üstür. Hükümet bağlı ya da hükümet dışı çevre örgütlerini hata kalkınma projelerine el etmeden, kendi aralarında karışık bir eğilime aracılık yapacak birleşik ve kalıcı bir fikir olacaktır.

Ör a m a g ü t m e

Talat ULUSOY

Çağdaş insan örgütlü insanıdır. Hayatın ve ilgililerin hemen her alanında örgütlü insan. Örgütlenme hakkı ıstıslıkla çağdaş yaşantıda çağdaş yaklaşımları mıdır?

Çevre cansız ve canlı diğer tüm varlıkları ilgilendiren gereksinimdir. Bu bakımdan çok büyük ve çok çeşitli sorunlar var. Canlı cansız tüm varlıklarda ilgililerimiz bütünümlü durumda. Doğal ve tarafsız çevre ile ilgililerimiz ortak ve ortak ilgililerimiz için çok ve çeşitli örgütler oluşmaktadır.

Doğal ve tarafsız çevreye karşı ilgililerimiz suyla her yerel, hem ulusal, hem de evrensel boyutlarda. Tek başına belediye zabıtası, vakıf kuvvetleri ya da İnterpol eylemleri kovuşturulacak türden suçlar değil bunlar. Suçluların yakasını yapacak ve doğal çevreyi bir imkandan alıyacak temel güç gönüllü ve bilimsel hak güçleri, halk örgütlenmelidir.

Çevre sorunları evde, işte, yolda, parkta yani yakın çevrede, yani yerel ölçekte yüz yüze geliyoruz. Dolayısıyla çevre, evrensel ve ulusal çapta düşünülüyor, yerel ölçekte örgütlenme ve davranış bekliyor bizden. Korkusuz böyle demekle ulusal ve evrensel çapta örgütlenmenin gereğini ve önemini yadsınıyoruz. Evrensel ve ulusal boyutta "özün tabakasının delinmesi" ne karşı bilimsel örgütlenme ve eylem, alışveriş etilmiyor süpermarket ya da eczanede satılan sporye karışık bir tüketici eylemine ulaşılıyor mu? İş buradadır.

Geçerken soruyum: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, özün tabakasına zararlı gazların kullanımını yasaklamasına ilişkin 1987 Montreal Sözleşmesi'ni imzalamayanlardan biriydi. Hala imzalamadı mı?

Kısmi çevre sorunlarında geçmişin ölüm demek. Yabani doğanın kimi türlerinin yokedilmesine ya da zarar sağlama bacağı karşı "beklemeler" bilmem demek. O yüzden çevre; hemen şimdi ve doğrudan, ertelemeyi değil, sonuç alıcı eylemler bekliyor.

Çevre sorunları dini-imanı, dünya görüşü, siyasi partisi ve sevdiği renkleri ne olursa olsun ayırt etmeksizin herkesi tehdit ediyor. Çevre sorunlarının genel insanı karakteri buradan geliyor. Dolayısıyla yavaşlarken bir çevre için mücadelede hiçbir güç dışarı bırakılmamalı. Katımlık en güzel biçiminde çevre örgütleri ve eylemlerinde yavaşlamlıdır.

Siyasi partiler, hükümetler çevre sorunlarıyla, hem de yoğun olarak ilgilenmeli. Halka programları çevre sorunları arasında oluşturulmuş siyasi partiler de olabilir, olmalı. Ama her konuda ve her düzeyde karşı karşıya olmalı. Halkın ilgisini ve örgütlenmesini başlatması şart. Sorunun genel insanı karakteri de bunlar gerektiriyor.

Ne tür ve nasıl örgütler? Ne tür ve nasıl eylemler? Hayır, çevre için eylem ve örgütlenmeler kalıp tanımları. Gelenekseli yanlıyarak ya da yeni yaratarak eylemi aşabilmek gereklidir ve yaratıcı örgüt ve eylem anlayışı istiyor. Kalıp oluşturma değil, örnek oluşturma diye sıralamak gerekirse; Yurttaş örgütlenmeli, çevre bilinci ve eylem grupları; çevre gönüllüleri, çevre dostları, belediye çevre sorunları üstüne uzman kuruluşlar gibi...

Hangi tür örgütlenmeye girişecek örgütlenmiş, hangi tür dayanışma için eylemler olacaktır korumak, çevre bir tek şey istiyor bizden: Şiddet dışı eylemler.

Çünkü çevre ne çaktıysa şiddetle çaktı. □

OZONE DESTROYERS
100 % STOP NOW
GREENPEACE

Boris Yeltsin, ülkesindeki durum üstüne görüşlerini

GORBAÇOV HALK İLE BÜR ARASINDA TERCİH YAPMAK

Dış Haberler Servisi- Haftalık Moskova Haberleri (Moscow News) dergisinin bu yılki 2. sayısında genel yayın yönetmeni Yegor Yakovlev ile Rikta Vekili ve Yüksek Soyul İhtisas ve Mirası Komitesi Başkanı Boris Yeltsin arasında gerçekleştirilen bir söyleşi yer aldı. SBKP içinde radikal reformcu nüfuzlarıyla ilgi toplayan Boris Yeltsin'in birçok konudaki görüşlerini dile getirdiği bu söyleşinin İngilizce çevirisini biraz da kızlatarak okurlarımıza sunuyoruz (tüm başlık ve arabaşlıklar bize aittir).

Yakovlev: Sizin görüşünüz yıl toplam yaptığımızdan en çarpıcı değişikliği neler oldu?

Yeltsin: Tuzumun gelişimin aradan dinceli. Anayasanın 6. maddesini terk etmek, geniş halk hareketleri yit-

mesinin Parti ile eşit haklara sahip olmasın düşüncesini benimsenmek ve pazar ilişkilerini yürürlüğe koymak zorunda olduğumuz açık olmasın karşın, tutuculuk. Marksizmin Leninizm dogmatik öngörülerine sılıca sınımlama devam etmiş, güçlü bir el araçlarıyla gerçekleştirilecek bir disiplinle bel bağluyorlar. Bunlar yanlış bile değil, gerçekliğe ve halkın duygularına ters düşen bir popülarite fanatizmi.

Yakovlev: Kendini koruma fanatizmi mi?

Yeltsin: Kuşkusuz.

Yakovlev: Perestrojkanın birinci aşaması arasında herkesten arak bu pekkide yaşamayacağımız düşüncesi etrafında birleştiği. Fakat o sırada geçişimizin yalnızca dört katkılardan oluşup oluşmadığı tartışıldı. Yapıların, mal yapmanın gerektiği konusunda karar verme gerekçelerine sıra geldiğinde kuzuplana başladı.

Yeltsin: Kesliyorum. Birinci aşamada (başlık ilk ilk yıl) Parti quartının tutucu karakteri bile, bunun neresine varacağına farkında olmasın da, demokratikleşmeye ve glasnosta dılgın değildi. Reformlar aynı eski sahne de yeni bir oyun olarak görüldü. Dubas, insanlar cennetiniyor ve onlarla ilgili yapmak daha kolay hale geliyor. Ayrıca, devlet yeni adımları benzerdenmiş olmasınla birlikte onları yit almaması kolaylaştırıldı. Ne var ki, iktidar ve ekonomi alanlarında tekelleşme sorunları var. Bu alanlarda tekelleşme sorunları doğmaya başladı, pazar ve ayrıcalıklı bir sınıf konular haline geldiği zaman, tüm bunlar değişti. Artık körlüklerin bir savunmaya geçmesi başladı. Herkesin kendisini yitirmesi parti, yığınların ve dinamik süreçlerin gerisinde kalmasına başladı. Partinin kendi sıralarında radikal bir perestrojka (yeniden yapılandırma) cesaretinde bulunamaması üzüntü verici. Partiyi, yönetime ve perestrojka ya duyulan güven zayıflamıştır. Kısa süre içinde parti radikal bir biçimde yenilenmeye, pek çok şeyi gözden geçirmeye, Litvanyalı olarak ikinci bir adımla yerlerine de elabılır.

Ya yenilenme ya da yeni parad?

Yakovlev: Sizin düşünceniz neydi? Partiyi yenilemek mi, en karşı bir alternatif oluyormuş mu?

Yeltsin: Bunu Litvanya Komünistleri SBKP'den ayrılmasından sonraki son planda benim tutumum etrafında Gorbaçov'un dediği şeydir. Başbakanın öngördüğü gibi, eski öngörüler uygulanarak yerine, böylece sorunları aşması mümkün olacaktır. "Kuşkuyla yenilenme", "KGB'yi kullanma", "Onları dışlayalım", "Bunu yasaklayalım"

im? Ne yaran var benim? Yalnızca başlıca bir sonuç, başlıca da kendiliğinden oluşmuş. Ben cumhuriyet komünist partilerinin aynı bağıntılarından yararlanıyorum, fakat SBKP'nin organları olarak.

Bu ay içinde matalarımıza gelecek olan 28. Kongre için parti platformu çok şey gösterecek. Gerçekten ciddi bir yenilenme anlamına taşıyor, bu bir şeydir. Fakat yine bir seçim değişikliği, burada bir değişiklik, orada bir değişim, bunun hakkında konuşmak, fakat bunun hakkında konuşmak, iktidar terlinde partinin tekeline hala sıkıca sarılmak anlamına taşıyor, bu başka bir şeydir. O zaman başka bir parti kurmayı düşüncelerim sayısı artacaktır. Biz çok belalar gördük, fakat bunla-

rı, fakat bunlar ana politik ilkerleri korumak olarak formüle etmeye on yetenekli insanlar olmadılar. Bunu basıp basmamak size kalıyor, fakat ben başgöktür Politbüro'nun en yüksek düzeyde yeteneğe sahip kişilerden oluştuğunu savunuyorum. Ondan itibaren fazla kişi biliyorum ki insanlar onlara bakıp, dindandıkları sonra şöyle soruyor: "Gerçekten bunlar işe inderlik eden insanlar olabilir mi?"

Biz de tabii sosyalistler konusu var. Perestrojkanın en başından beri ben bunlardan vazgeçilmezini ısrar ettim. Ayrıcalıkların ortadan kaldırılmasın başkalarına rahatsızlık vermemesi için biliyorum. Fakat biz, halkın kesiminde takdir edilebilir bir şeydir.

gerçekleşmiştir? Oysa kaçınılmaz olarak, yeni bir şey, ideolojilerimizin her biri için beladıkları bir şeydir; çünkü şimdi bizim içinde bulunduğumuz durumda her biri isim beladıkları gibi.

Benim için komünizmin istediği bir şey olduğuna, bunu tartışmaya hazır olmadığımızı söylediğimizi benim eleştirmeye başladılar. Oysa bugün hangi komünizmden söz edilebilir? Hükümetin halka doğru, konuları sağlayabilmeli değildi. Onlara sorarak düşünme özgürlüğüne şans tanıyalım, fabrikaların kurman kendilerini ait olduğuna bilimleri için hisse sahibi olmalarına olanak tanıyalım. Onu nasıl eleştireceğimize önemli değil. Hükümetin bugünkü programı nasıl eleştiriyorum? Çünkü o,

Boris Yeltsin'in göre bugün SSCR'de baş sorunu SBKP'nin KGB'ye bir biçimde yenilenmesi ve siyasal sistemde değişikliklerin yapılması...

ın başta geleni partinin iktidar tekelidir.

Demokratik merkezciye ilişkin bir sisteminin değişiminden önce. Zaman değişmiştir. Partide önemli farklı yapıları gerçekleştirme var. En önemli şey, tüm demokratik ilkerleriyle birlikte temel değerdiler. Bundan sonra yalnızca bir dakikası ve sekizinci ve gönlüllük temelinde (örneğin) çalışan danışmanları, temel örgüt sektörleri konuşayın ihbarı- işleri komiteleri. Yani, bir çevre aracı olarak kendisi gözden düşüyor. Bugün içinde terine, açıkta, tuz bir yapı. Bunu birinci aynı ilkerle ne diyemeyiz. Ve bu Merkez Komiteleri'ne dek sözünümü. O partinin en büyük düzeyde yeteneklerini bir araya getirebilir. Bu insanlar kim olduğu önemsenmez- işi, bilimi, köylü, girişimci, parti komitesi sekre-

terimiz ve sosyal-demokratlar. Yakovlev: Bunu sosyal demokratizm diye düşünüyorum. İleri komiteler ne düşünebiliriz?

Yeltsin: Bir zamanlar bilge bir kişi bana sorunun "çözüm" - demokratik sosyalizm, insanı sosyalizme ya da genel olarak sosyalizm - elmadığını söyledi (bende ona taktim). Sorun şudur: insan hakları ve serçe özgürlüğüdür. Halk gerçekten özgür ve sakin, boluk ve rahatlık içinde yaşamıyor. Şahsen ben 70 yıl önce bizim kendiyi korkutmadığımız kapitalizmin bugün hale varoluşunu söylüyorum. Fakat bu hala aynıdır. "Fazla ekonomisi" ni işleri içine aldım diye baharmaya başladı. "Kapitalizm saklıdır". O yüzden, Marks'ın ekonomisinin kapitalizmi gösterdiği görüşümdür. Belki bu çoktan

ekki şemaları deyanıyor ve pazar ekonomide geliş için hiçbir şansımız yok bulamıyoruz; haliken anlayacak bir program değil. Politika olduğu gibi, ekonomide de kendimizi yapın yamalak önlemleri, strekleri uzatmalarla başlamak; fakat bunlar ancak çıkamaz götürür.

Gorbaçov'un konumu

Yakovlev: Yasin yamalak önlemler konusunda eleştirilerini genellikle Gorbaçov'a yitdiriyor ve onu kanunlaştırmaya suçluyoruz.

Yeltsin: Bugün yüzlerce bulunduğumuz ödevlerin altında zor görülebiliyor bir sırada oluşurmuş; olan şimdiki Merkez Komitesi son derece istatistik. Fakat bu durumda Gorbaçov'u anımsatmak daha yararlıdır. Bunun 19. Parti Konferansı ve plamımlarında ona danıştım, olan,

ilk başlardaki öncülüğünü yitiren parti, yığınların ve dinamik süreçlerin gerisinde kalmaya başladı. Partimizin kendi sıralarında radikal bir perestrojka (yeniden yapılandırma) başlatma cesaretinde bulunamaması üzüntü verici. Partiyi, yönetime ve perestrojka ya duyulan güven zayıflamıştır. Kısa süre içinde parti radikal bir biçimde yenilenmeye, pek çok şeyi gözden geçirmeye, Litvanyalı olarak ikinci bir adımla yerlerine de elabılır.

Azerbaycan ve Ermenistan İle

YENİ BİR DÜNYAYA DAİR

□ Ayşe Blige Dicleli

Dünya olayı bir noktaya geldi ki, artık değişik, değişik, kin, kan ve da-yama, hiç kimseye, hiçbir sınıfa ve kamana, politik alüme, ulusa ve ülkeye, geçici bir rahatlama ya da sahte bir kendini kurtuluş olma duygusundan öteye ne kalmaz, ne şen, ne de huzur getiriyor. Karabağ sivil top-kur parçası uluna çağınanlar SSCB bünyesinde yer alan Azerbaycan ile Ermenistan arasında bir savaş boyunuza alması, Sovyet ordusunun devreye girmesi ve Bakı'daki olaylar bunun yeni bir kanıtı.

Azeriler ile Ermenilerin arasındaki sorunlar başka bir biçim ve başka bir tenezele çözülmeye miydi? Olaylar, kuzey kuzurunda yerli bir çatışma-nın, açık söylemek gerekirse, yeni bir belgesel tasavvufi kadim vermesi boyutlarına mı ulaşmıştı? Azerbaycan ve Ermenistan liderlerinin bir-lik ön anlayışa yönelmeleri için il-le de Sovyet ordusunun devreye gir-mesi mi gerekiyordu? Bu sorular so-luacağı yeni, değişik politik akımlar ve değişik ülkeler, uyku eskisi gibi, tek bir "uçuş" anıya, kendilerine göre buluyorlar da. Azeriler Ermeniler ve Gürcüler, Batılar Azeriler, Doğu'daki Ermeniler önu-ye de Batılarla suçlamaya başladılar. Bu suçlamalar, ölenleri gen-tilerilecek mi? "Kans kan, etkisi" yaklaşımına son verilecek mi? Da-hası, sorunu çözecek mi?

Herkes Suçlu

Azeriler-Ermenistan olayla-rında, herkes suçludur. En başta Sta-lin denemede SSCB'de uygulanan so-cyalist ulusal politikayı, Brejnev döneminde değişik Sovyet Cumhurl-yetlerinde farklı bir biçimlemlerle ortaya çıkması ve bunun buradı-ki komünist liderler tarafından yönlendirilmesi belirmiş gerek. Öte yandan, Federal Alman ARD te-levizyonunun Moskova sokakların-da yaptığı bir röportaj programında

Sağduyu, sorunları barışçı-politik çözüm araması, çözümlerde mutabakat noktalarından yola çıkılması ve genel insani değerlere hiçbir biçim standartta izin vermede şahlp çıkılması, şimdilik en İvedi yol olarak görülüyor.

Gerektiği olan yeni politik kültür yerine, yine tanklar devreye gir-di.

zamanın bir Rus şunu söylüyor: "Bu, Ligeçev'in, perestroika değişimlerin-i'nin işidir." Avrupa başında "haç-lıbal çatışması" aşırımla açıkla göste-rilmesi de Batıların süpürme orbası emiyor. Yalınlar ABD, NATO, de-ğişik Batı Avrupa ülkeleri, "Sovyet-ler" çökertmek" politikası gereği SSCB bünyesindeki farklı ulusal-farklı biçimlerde hükümeti yönetme-ni izlemiyorlar mı? Aynı şekilde "da Türkler" ile ilgili ülkemizde geliştiri-len politikaların, İrlandaki "çhat" politikasının payını ve etkisini de unutmamak gerekiyor.

Azerbaycan-Ermenistan olayla-rının bu boyutlarında, ilginçtir ki, Avrupa'daki gelişmelerin de etkisi ya-rın ki Almanya'nın dural ve ne olu-suna olsun birleşimlemleri tarafından-cımları, yine ARD televizyonun-un Bakı'da yaptığı bir röportajı ya-da Azeriler kadim tarafından şöyle de-ğertiriliyor: "İşte Almanlar da bir-leşiyor, Biz de Türkiye ile, İran ile birleşecek" önu-ye, Şişli söyleyen kadın deniyordu ki buğün de salımların geri-duruyordu.

Evet, Sovyet ordusu Bakı'ya gir-di. Bu, değişik ülkelere, değişik mi-ting ve eylemlere yol açıyor. Televi-zyonlar, bu olayla ilgili kamble-ne kadar kes görüntülerini sahneleye-cek? Bunları yayınsın, Batı Bar-linde'ye yansın "TAZ" gazetesi-nin, Sovyet "Kommunistkaya Pravda" gazetesinden aktardığı ya-haber de önemli: "Rusya Cumhurl-yetinin Slavetpale denemede binlerce ana sokaka dökülen ölülerinin, eğerlerin ve kardeşlerinin yadeti-ken katliamları için çağırmasını pro-teste etti. Gösterilerde, "İnci bir Afganistan, yakılarınızın bu cum-huriyet haklarını korumak" ifadesi de dağıtılmaması isteniyordu" denildi. Kafkasyanın kuzey sınırında-ki Karadoklar'da, güney Rusya'nın sınırlı merkezlerinde olan Şahide de yadelerinin yeniden açtırla alın-ması büyük gösterilerle yol süre.

Kilitli arayışları

Açık ki, insanları kendilerini bir so-yal grup ile, bir topluluk ile or-geleştirmişler ve bu ulgu ulu, bir politik parti, sosyal sığın gibi zar-

hıkları ifade bulmaktadırlar. Ö nedenle Azeriler'in, Ermenilerin Fransız-lara yakın gelmesi doğaldır. Bu bağ-lamda, insanları, ulusalat, politik güçlerin ve değişik dinlerin birbiri-leye itişen için kendilerini ka-nıtlama, benliklerini ortaya koyma ihtiyacı da anlaşılır bir şeydir. Anlat, değişim dünyada, bu anslı olarak ya-da olmalı?

Azrek bilimsel-teknolojik devrim de, kide iletim araçlarının her yere ulaşması, nükleer savaş tehlike-sinin silahlazılmasıyla dayatmasında, doğal afetin tüm ülkeleri ve insan ti-mentini yoketmekle tehdide gaba-lanması, uluslararası ilişkilerin global-leşmesi ve ulusal pazarların ulusal-leşmesi pazarlara dönüşmesinde, İlahi Öğneni Dünyadaki açık ve görülün-yazınca Rus siikellerindeki sosyal-pahallamada değil, zengin ülkelerin milyonları bulan ekonomisi öbe-riğinde ifade bulan dünyada bir dünyada yapıyor. Bu dünyada ne

sakari paklarını, ne sosyal sistemle-rin, ne de politik güçlerin sınımlı kadar uygulayabildikleri politikaları yeterli oluyor. Değişim, insanları, ulusalat, politik güçleri yeni kimlik-le aramaya, kendilerini yeniden ta-nımlamaya zorluyor. Azeriler de, Türkleri de, Amerikalıları da, Al-manları da!

Böyle bir değişim sürecinde her insan, her ulus, her politik akim eski kütünlüğe ok olarak yeni bir kimlik kazanmak gibi, çetin bir görev ile karşı karşıya. Yani, hem Azeri, hem Türk, hem mülhatsın İken, aynı za-manda hem Kafkasyalı, hem de de-nyaya yuttarı gibi düştükçe ve dev-ramak durumunda. Yani hem Alman, hem Avrupa'da, hem de dü-nya yuttarı olarak baş ve yükümlük-leri var. Polonyanın İtaliya sınırla-rından Adnan Mıhriki, İspanyol "El Pais" gazetesinin 27 Aralık 1989 sa-yasında yayımlanan "Hangi Avrupa?" başlıklı yazısında şunu vurguluyor:

TBKP gelişmelerden endişeli olduğunu açıkladı

"AZERBAJCANYA DA DEMOKRATİK BİR DİYALOG BAŞLATILMALIDIR"

İç politika Sorunlu Kafkasya'da uzun bir sivil savaşın sona erme-sine olan etkisi çatışma ve şiddet olayla-rının son olarak Azerbaycan'da "olağanüstü hal" ilan edilmesi ve or-du birliklerinin müdahalesi ile son-lanması bütün dünyada ve öle-mizde çeşitli tepkilere yol açarken, TBKP Yönetimi de konuyla ilgili görüşlerini bir basın açıklaması ile duyurdu. Açıklamanın tam metni şöyle:

"Azerbaycan Cumhuriyeti'ne bağlı Dağız Karabağ özerk bölgesi-nin Ermenistan Cumhuriyeti'ne ka-tılması kurarı alınmasıyla başlayan ve uzun zamanlar söz konusu cumhurl-yetlerdeki aynı milliyetçi yaklaşım-ın ve sorunlar azerceki çözümlen-diği gerekçeleriyle nedimeyle tüm anar-kist sorun olaylar tehlikeye boyundura-ulaştı.

Sovyet ödu birliğininin Azerbaycan hükümeti Bakı'da badetle operasyon ve olağanüstü uyula-maları kan dökülmesine yol açma-sının endişeliliyle izliyor. İki huzurun, taşınması, halkın can güvenliğini

korunmasını cabalarken çok karmaşık soru-larda ciddiye görüyor. Aynı-buğün gerçekleştirilecek olan ulusal, halka karşıyı tutuklamanı kimyıyor.

Cumhuriyet ve ulusal astra-da uzun yıllardır birliktir sorunları aynı sahada, politik yönlemlerle ve eskimiş yapıları yenilemeyeyle gö-zaltılabileceğini. M. Morçayev'da bir-çok kez tekrarladığı gibi, bir doğ-rudur. Son olayların izleniminde, Sta-lin döneminde kalma çözümlerimiz ulusal sorunların perestroika ve glasnost siyasetiyle birlikte su yüzüne çıkıyor olman kadar, bu süreçten çık-ışın zorlemleri çevrelerin iyileş-tirmesi de yattıyor. Parti ve devlet içinde etkili çevreler ayrıcalıklı bir-likte aynı milliyetçiliği ve yaygınlaşmış hükümetleri.

Anak bütün bunlar, ulusal so-runları ancak kırılsızlı anlayış, di-yalog ve sağduyu ilemlinde çözüle-bileceğini, sakari gözüm denemelerinde başarısız kalacağına göreçeli gölmekteyken, İtu, aynı zamanda bütün insanlığın umu-la-zı olduğu yenilme ve demokratizme-kir ve peşin de güveniciler, 7. yüni-

"Günümüzde Polonya'da en önemli çatışma, sağ ile sol arasındaki çatış-ma değil, her Polonyalıların manevi-yatındaki çatışmalarıdır Avrupa'da mı olacak- Polonyalı mı?

Yeni Politik Kilitler

Bu gelişliği ifade etmek biling-lere çıkartmak, bunun ayıklan için politikaları, yaklaşımları, tenezele, önümüzdeki dönemde, bütün insan-lığı sorunu. Sosyal sistemlerin de sakari paklarını da, farklı ulusalat na, politik akımların da, açık ki, in-senlar, aynı anda hem kendisi, hem bir ulusun parçası, hem bir dinin ya-da dünya görüşünün izleyicisi olarak davranabiliyorlar. Bu nedenle, bu gelişliği de çözülebilecek, sınımda de sahip oldukları özelliklerini, global özelliklerini dileyebilmeye mukadda gerektireceklerdir.

Atma o zaman da ne olacak?

Bugün Azerbaycan-Ermenistan'da yayın kimbir nerede olduğu, yıkılış, kin ve kan ile hukuk için sınıdan kalkılması arasında gelen adam, suçlara sayırmı mı kalıncak? Eski politikaları durum daha da mı kar-maşılatılacak?

Sağduyu, sorunları barışçı-politik çözüm araması, çözümlerde mutabakat noktalarından yola çıkıl-ması ve asrlık dünyamızın asrlar boyunca genelleştirilmiş kanunların genel insani değerlere hiçbir şifte standartta izin vermede şahlp çıkıl-ması, şimdilik en İvedi yol olarak görülüyor. Azerler için de, ermeni-ler için de, Türkler için de, ya da SSCB için de, Fransa için de, ABD için de... □

TBKP olarak, Azerbaycan'daki son aşkari devreye son verile-receğini bu kez salımları, İraki önce de-mokratik bir diyalogun başlanma-sı bekliyor. Bundan merkezli yönetim Kadu, Azerbaycan ve Er-menistan yönetimleri de sorumlu-lar.

Kimi Batı çevrelerin sorunu, "Hristiyan-Müslüman" çatışması ola-rak görmeleri son derece tehli-ke-lik ve yeni belgesel çatışma odakları yaratılarak önce çapımda yuma-ma sürecinin tersine çevrilmesine hizmet eder. Türkiye'de de böyle bir girdabın içine çekilmesi ciddi bir tehlikeydir.

Hükümet büyük bir sorumluluk almalıdır. Gerisi ve sorun çevre-lerine önümüzde duyulmasını istiyor ederek bilmemizin İstedigi Tazari-cı kanunların yeni verilmemesi-dir. Dağılan Bakı'daki konuyla ilgili kimbir kadet, sağduyu-buğün hükümet politikaları olarak şiddetli ve Sovyetler Birliği'nin iç işlerine müdahale anlamına ge-recek hükümetleri kaplılanmalarla-

Dokuz aylık aradan sonra

YENİ DÜŞÜN YENİDEN ÇIKIYOR

Üç aylık periyodla okuyucularına yeniden "Merhaba" diyen Yeni Düşün Dergisi'nin Kış'90 sayısının ağırlığını "Sanatçı ve Siyasal İktidar" konusu oluşturuyor.

Adımlar Kültür Servisi... Dokuz aylık bir sınırlardan sonra Yeni Düşün Dergisi yeniden kültür yaşamına kazandı. Yeni bir biçim ve içerikle yayınlanan Dergi, üç aylık bir yayınlanacak.

İlk sayısını Mayıs 1984 tarihinde Aydan Aya başlığıyla çıkaran Yeni Düşün, isim konusunda çıkan bürün-lamaşılardan sonra üçüncü sayısından başlayarak bugünkü ismini aldı. Nisan 1989'a kadar yayın sürdüğüni sürdürülen aylık Yeni Düşün, Nisan 1989 tarihli son sayısında "Etkin 1989'da buluşmaya kadar dostluk ve sevgiyle" diyerek okuyucularıyla veda etti. Ancak dokuz ay sonra "Yeniden Merhaba" diyor.

Yeni Düşün'te yayına ara ver-meden nedenin başında daha önce pek-çok örneğinde görüldüğü gibi ekono-mik sorunlar geliyor. Yatırıma varan maliyetlerle dergi kısıtlanıyor

ve bu kotarma 2000-3000 rakamıyla sınırlı olan ekur külesinin desteğiyle ayakta durmaya yemiyordu. Üstelik her ay büyük iyi yazıyla, oldukça hummalı çabalar ve alabildiğine öz-verilerle sağlanabilen maddiyat sar-fıyla bir dergi çıkarmak ve bu dergi-yi de sonuç olarak 60 milyon nüfusa bulmuş bir ülkemizin 2000 insanına ulaştırmak Yeni Düşün için derinler eski haliyle silmesi konusunda yerli-görülüyordu. Üstelik herpeye rağmen.

Derginin yayına ara verişinin ekonomik açmazı dışında başka ve dergiyi çıkarmak için önemli bir ne-den daha vardı. Dergiyi çıkarmakın ifadesiyle "Derginin bütünlükten uzaklaşması ve giderlek kopması". Bu noktaya gelene kadar bir kültür sa-natı dergisi olarak Yeni Düşün'tün yay-ın niteliğinin çizgisini oluşturan ça-badan giderlek yokmuş kalınmış de-mekti. Neydi bu çaba? "Başta, kültür ortamımızın söyleyecek sö-zü olanlarına bir platform oluşturma-k (ve bu platformu işletmek), yandaş ve karşı görüşlerin kayna-ğına bir yansımalar toplamını sergilemek, zaman zaman gündem-li dayatmaları soru ve sorularla çe-vaplamaya yöneltilen, kimi zaman da sorulmuş soruları gündeme taşıyarak dilkati çek-mek, olabildiğince tepkiler atılmak; ve dylelikle organizmanın dinamik bir organ olarak hayatını sürdür-mek, büyümek, gelişmek ve ne-den olursa, giderlek dönmek

Yeni Düşün ancak okuz ay sonra okuyucularıyla yeniden buluştu.

mek..." Yeni Düşün, bu çabaları Ni-san 1989'a gelindiğinde aşagırı in-mesinin açmazını yapıldığı için yayı-na ara verdi.

Güzelik bu açmazın biraz da ay-lık bir periyoda sahip olmadan kay-nağlarında yayıncıların yeni dönem-de üç aylık bir periyoda okuyucularının karşısına çıkması katar verdi.

Yeni Düşün Kış'90 sayısında Ocak 1990'da okuyucularıyla yemi-den birarada. Birinci hamur kağıda son derece öznel basılmış, karton kapaklı, 160 sayfalık ve 10 bin lıra-ya satılan yeni birizniyle. Yayın Yo-nememi Bediham Toprak, Danış-ma Kurulu ise, Berna Moran, Fethi 'Naci, Temel Karan, Ömer Kültür ve Cemal Çapan'dan oluşuyor.

Derginin yeni sayısında ağırlık komün, Sanatçı ve Siyasal İktidar başlığı çerçevesinde yazılardan oluşuyor. Dergi komün yazdıkları nu-nu yazısında "Kültür ve emü oluştuğun en büyük parçası olan sa-nat faaliyetleri savunmak, ayakta tutmak ve heri taşıyan amaçyla bu ülkede yayılacak bir dergi-nin ilk kapısının kültür ve sa-natın en büyük çıkışıyla olması kaçınılmazdır bu yüzden ilk konu-muzu "sanatçı ve siyasal iktidar" olarak belirledik" diyor. Bu çerçe-vede Ömer Karat Canatan, Tamer Timur, Turgut Ağaoglu, Murat Belge, Yakın Yusufoglu ve Tho-mas Mann'in Ahmet Cemal'in çeviri-siyle yazılan yenileri. Ayrıca Yaşar Kemal, Arsl Güler, Atilla İlhan, Mehmet Güllüoğlu, Genco Erkal, Selim İleri, Tunc Başaran ve Ömer Kavur'un "Siyasal İktidar karşısında sanatçı tavri nedir? Buna bağlı olarak iktidarın kendisi sanat-çının ne ölçüde karşındadır ve na-sıl komünistlerdir?" ile "Kendi pratiğimizin bağında neler stilye-biliriz?" sorularına verdikleri yanitler yerliyor.

Kış'90 sayısında Ferit Edgü, Orhan Pamuk, Erdal Öz, Sargut Söğüt'in de yazılan var. Sayılan bir elin parmaklarını geçmeyen kül-tür sanatı dergimizin üzerinde ye-niden yeni olan Yeni Düşün'tün "Merhaba" okuyucularına sel-vekle karşılaştığı mükemmel ilk gön-derim gözlemek mümkün. □

İfsak'tan haberler

● İPSAK'ın Sarıyer'de, Hoca-zade Sok. 17/3 Taksim'deki yerinde 27 ve 31 Ocak günleri 46. dönem Fo-tograf Kurulları başlıyor. 8 hafta süre-cek kurslar boyunca Fotoğraf Makina-sı, Aydınlatma ve Aydınlatma Aracıları, Karanlık Odası Tekniği gibi konular işlenecek ve kurullar fotoğraflar için kurullar ve karanlık odası uygulamaları ile desteklenecek.

● İPSAK ve İstanbul Fransız Kültür Merkezi işbirliği ile düzenlenen 2. İstanbul Kısa Film Günleri 19-24 Şubat 1990 tarihleri arasında Taksim'deki Fransız Kültür Merkezi gösteri salonunda gerçekleştirilecek. İlk gecenin iyi düzenlenmiş Kısa Film Günleri'nin Almanya, Fransa, Hollan-da, İspanya ve İtalya'dan değişik say-da kısa metrajlı film katılıyor.

● 1988 yılında birer İPSAK ta-rafindan düzenlenen "Ulusal Kısa Film Yarışmaları"nın 11.ainin sonucu 24 Şubat 1990 günü açıklanacak. Hilmi Etikan, Tan Orul, Şahika Tekand, Rekin Tekand ve Korhan Yurtsever'den oluşan Seçici Kurul yarışmaya katılan filmler arasında İPSAK Büyük Ödülünü yarışma, Seçici Kurul Ödümüne Ödülü ve Ödümüne Ödülü olmak üzere üç eser seçecek □

Yılmaz Güney için Paris'te şölen düzenlendi

"UMUT" SONUNDA GÖSTERİMDE

Güney'in Umut Filmi en geç 16 Şubat'ta gösterime girecek.

Adımlar Kültür Servisi... Olduk-ça uzun bir aradan sonra Yılmaz Gü-ney yeniden Türk sinemasına geriye-dönüyor. Güney'in "Umut" filmi İstanbul Film Denetleme Kurulu'nun "yasar"ından geçti. Umut en geç 16 Şubat'tan itibaren izlenecek gösterime girecek. Ayrıca Yılmaz Güney'in Pere Lachaise mezarlığındaki mezarına anıtı yapmak amacıyla düzenlenen Anıt-Mezar Proje Yarışması da sonuçlandı.

9 yıldır yasak durumlarıyla göster-im engellenen Yılmaz Güney film-leri Sıkıyönetim'in kalkmasıyla bes-bece denetimden geçti ve öngörülerine kavuştu. Güney'in Umut filmi 16 Şubat'ta İstanbul'da, Ankara'da 1. İzmir, Adana ve Mer-sin'de de 1'er sinemada gösterime girecek.

Yılmaz Güney Anıt-Mezar Proje Yarışması'nın sonuçlarını açıkladı-ğı Şölen ise, 21 Ocak 1990 günü Pa-ris'te düzenlendi. Anıt-Mezar için dü-zenlenen yarışmaya 55 projenin katıldığı ve Ankara'dan mimar Erdal Sorgu'nun 1. ik ödülünü kazandı

ğı açıkladı. Birincilik ödülünü alan projenin uygulamasında genç bir kadim ilke olarak öngörüldüğü için, Yılmaz Güney'in tüm arkadaş-larının ve oına sevenlerin katıldığı açıklanan şölen Paris'te gerçekleşti. Tuncel Kurtiz'in sunumuna yönlü geceye İHD Genel Başkanı Nevzat Helvacı, Ulaştırma ve İnan Halkları Federasyonu Genel Sekreteri Patrik-çik Bandeto, Fransız Yönetimden Demiş Genel Başkan Vekili Jean Pierre Marchand, Atif Yılmaz, Be-rif Güren, Tark Akın, Melik De-mirag, Aza Balba, Adet Ağaoglu, Aziz Nisan, Erdal Öz, Servet Tanilli, Edip Akbayram, Atilla Doray, Mustafa Ekmeçli, Mah-mut Tal Öngören, Ahmet Kaya, Fransız Özgürlük Vakti Genel Sekreteri Raphaël Doube, Ibrahim Aksoy, Fehmi İspirli, Salih Sümer, Ahmet Turgut, Arif Sadı, Si-van, Fatma Güney ve Vera Tula-hova. Hükümet konusuna ve cinayetlere katipliği, Şölene ayrıca Fransa Kültür Bakanı Jack Lang'ın geceye gönderdiği mesaj okundu. □

Mustafa Suphi

"HEPİMİZ GİBİ BİR İNSANDI"

Mustafa Suphi yazır, Grev konusunda, 150 bin göçmen, İktisat, tarımsal kredi, Girit, bürokrasi konusunda yazır. Bütün bu yazılar onun başka başka yönlerini ortaya çıkarır: Çelişkili, bugünün merceğinden bakıldığında yanlış, ters gelebilecek fikirlerini de kuşkusuz.

☐ Dilek A. Kanat

Bundan on yıl önce "Mustafa Suphi kimdir" diye bir soru sorulmuş, kuşkusuz hemen "TKP'nin kurucusudur" yanıtı verilirdi. Andından edileceğimi en birinci ve en önemli bilgi de 28-29 Ocak gecesi 14 yoldaşıyla birlikte Karadeniz'de boğulduğuna olurdu. Doğrudur hepsi. M. Suphi bir önder, bir örgütçi, bir ölümsüz savurgu olarak adlandırılan belkilerinde yerini almıştır. Ama hepsi bu kadar mıdır? Onun bilmediğimiz, tanımadığımız başka yönleri yok mudur? Vardır. Ve bizi, kafamızdaki soyut önder imajından kurtarıp, yaşayan, doğrularıya, yanlışlarına, çelişkileriyle yaşayan ve yaşadığı dönemde, her konuda söyleyecek sözün bulanan M. Suphi'ye yakınlatacaak olan ayrı zamanda bu yönleridir.

M. Suphi, havacılık yarışmalarından gırtlık çıkaran, yığın yerlerinin onarılmasından Jean-

Jacques Rousseau'ya değin birçok konuda yazı yazmıştı Osmanlı başında. Yıl 1908-1914. Ve bu yıllarda Onun demokrat, yurtsever, barışçı, özgürlükçü kişiliğini bulmamak olanaksızdır. Bilimin, teknolojinin gelişmesi onu yitirirken sevindirdi. İçten bir ofke duyur bankacılar, Havacılık gösterilerini izlemeye gittiği Rumeli 25 Ağustos 1909'da şöyle yazdı:

"Bu gösterileri gösterişe kapıp, alaykandıktan gelen derin bir şaşkınlık ve beğeniyile bakıyorum. İnsanlığın mayı, ateşi, havaya dek varan egemenliğini görkemli gösteriminde dâhilimiyordum. Akla daha birçok tahaf şey, geçmişin bütün iç-parçalarıyla tuhaf olayları geliyordu. Abdülhamid'in, doğada güç adına ne yapar onları sonuza dek asla uyumak, insanlardaki yarattığı düzensiz gelişmeyi nasıl uyutmamak istediğini düşünüyordum."

M. Suphi barışçıydı. Teknik ilerlemelere, savaş teknolojisine de

geliştiricilerinden ve "hiç suçu olmayan bir kurtul halkının" önünden kestirilemeyecek bir yöründen gelen "birkaç gülle ve dinamit parçasıyla" ki, buru nükeler saldırılar olarak varıyabiliyor - yok olacaklarını düşünür. Öngörüsü, bundan sonra bir sessizlik ve barış döneminin başlaması ve uygulanması ile ilgili, "insanlığın ateş ve kulağı tahaf" demeyenizdir. Sonunda diyor, "Tape, bir düşünce alamı daha." M. Suphi'nin düşünce alanı genişti. Devletin borçlanması sonucu da Onu ilgilandir, dağılılıklarını yitireceğinden derin kaygı duyur. Özgürlüğü insanların "sınırsız ve ölümsüz verilecek" ve insanlığın evriminin temeli olarak görür. Siyasal kolektifler kurtulmasın yeterli olmamış, ekonomik kolektifler de kurulmasını zorunluluğunu vurgular.

Çelişken kışkırtıcı, köylülerin yığın itirayını yitirmelerini isten, Devrimin itirayını itirayına eleştirir bu yitiden. Yokluluk ne-

denlerinin ortadan kaldırılmamasından yakını. "Devrimi gerçekleştiren emen, köylülerin ve çalınan kışkırtıcı yitide yüzüne geldikler baskı ve acılar olduğu halde bir bunlara heriz temeli çareler bulamadık" diye yazır.

Tembile de sapıyan bu gerçeği bilir ve itiray köylülerin toplum 30 yıl içinde yaşadığı felaketi çözümleneyibilmek, uğradıkları düzensizlikten kurtulup, bu uzun zaman içinde özgürlük, eşitlik, vatan, toplum, çevre... sözüklerini konuşma dilimize aktarmayan beyinimizin ne temeli, ne zorlu bir eğitime gereksinimi olduğuyla salamaş olu-naz."

Eğitim konusu da M. Suphi'nin kaleminden kurtulmaz. Ve ele aldığı konularda, yeri geldikçe isabette düşünmeye varan emenken kendisi dâmas.

Mustafa Suphi yazır, Grev konusunda, 150 bin göçmen, iktisat, sanayi kredi, Girit, bürokrasi konusunda yazır. Bütün bu yazılar

onun başka başka yönlerini ortaya çıkarır: Çelişkili, bugünün merceğinden bakıldığında yanlış, ters gelebilecek fikirlerini de kuşkusuz.

Sonunda, iktidarla ters düşer. Çıktı emenken yazarı, vatanın seve, bericidir, özgürlükten, demokrasiden yazar. İnsan düşünce-lerinin yitiray gelişiminden yazar. Sahip olduğu fikirleri tutarlıdır savunur bir demokras-ter. Bu ise, gerçekten tehlikelidir iktidar için.

Bilinen olaylar gelişir: Sinop'a sığınır, Rusya'ya kaçar, Ekim Devrimi, iç savaş dönemi ve TKP'nin kurulup...

M. Suphi Komünist Partinin kurucusu ve önderidir. Aynı zamanda, 20. yüzyılın başında öfke sorularına kafa yoran, çözümünü öneren bir kişi, yitiden de biridir. Yaptıklarıyla ve tuş somutla edile kurtulmaları bir önder: aynı zamanda eylem, kulağı bu topraklarda yaşamı, hepimiz gibi bir insan, hem de duygulu bir insandır.